

— Χὲν εἶπεν ὁ βασιλεύς.

Ἄφ' οὗ ἐγκατελείψαμεν τὸ μέρος τοῦτο, τὸ θηρίον ἐξηκολούθησε τὸ ταξίδιον του μέχρις οὗ ἀπηντήσαμεν γῆν, ὅπου ἡ φύσις τῶν ἀντικειμένων ἐφαίνετο ἀνεστραμμένη—διότι εἶδομεν μεγάλην λίμνην εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας πλέαν τῶν ἑκατὸν ποδῶν κάτωθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος ἐφύετο δάσος πυκνοφύλλων δένδρων (1).

— ὦ! ὦ! εἶπεν ὁ βασιλεύς.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἀμερικανοῦ Edgar Poë).

(Ἐπικτατὶ τὸ τέλος)

ΩΔΗ, ΜΟΥΣΙΚΗ, ΧΟΡΟΣ

ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδ. Β'.)

(Ἀπεδίδετο ἤδη εἰς τὴν μουσικὴν καὶ εἰς τὴν ποίησιν ἐπιδράσεις τόσοι σημαντικὴ ἐπὶ τῶν ἡθῶν, ὥστε ὁ Ἀγαμέμνων ἐπίστευσεν, ὅτι δὲν δύναται κάλλιον νὰ ἐξασφαλισθῇ περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἑαυτοῦ συζύγου Κλυταιμνήστρας, εἰμὴ ἀφίπων εἰς αὐτὴν σύντροφον ποιητὴν τινα. Ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα δὲν ἔδωκεν ἀκρίαις εἰς τὴν ἀπαγωγικὴν φωνὴν τοῦ Αἰγίσθου, εἰμὴ ἀφ' οὗ ἐπέβαλε σιωπὴν εἰς τοὺς γλυκεῖς καὶ πειστικὸς φθόγγους τοῦ διδασκάλου τῆς ἀρετῆς). Ἡ ἐν τοῖς ἄνω μνησθεῖσα, αἰείποτε ἢ πολλάκις παρ' Ὀμήρῳ ἀναφαινομένη δόξα, ὅτι ἡ ᾠδὴ δῶρον τῶν θεῶν ἐστὶ, ἡ δὲ μούσα εἶναι ἢ ἐμπνέουσα τὸν ἀοιδὸν καὶ ἢ εἰσπνέουσα αὐτῷ ὅ,τι ἂν μέλλῃ νὰ ψάλλῃ, καθιστᾷ εὐεξήγητον τὸ διατί ἡ ᾠδὴ

ἐδύθισεν εἰς σκότος τόσοι πυκνὸν ὥστε ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ δὲν ἰδύναντο νὰ ἴδωσι τὰ δένδρα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα καίμενα πλησίον αὐτῶν καὶ ἀκόμη μάλιστα λευκὸν μηνώγιον ἀπέχον ἕξ δακτύλους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Murray σελ. 215.

(1) Κατὰ τὸ 1790 εἰς Καράχας σεισμὸς ἐταπείνωσε τὸ ἐκ γρανίτου ἕδαφος καὶ ἐσχημάτισε λίμνην 2,400 ποδῶν διαμέτρου καὶ 80—100 ποδῶν βάθους. Τὸ ταπεινωθέν μέρος ἦτον ἐκ τοῦ δάσους Ἀριπάο, τὰ δὲ δένδρα διατῆρησαν, καίτοι ὑπὸ τὸ ὕδωρ ὄντα, ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τὴν χλωρότητά των. Murray σελ. 221.

οὐχὶ σπανίως ἦν αὐτοσχέδιος. (Heeren, Ideen über Politik, Verkehr und Handel der alten Welt, 5, μερ. 1. Götting 1826 Σελ. 152). Ὁ Ὀδυσσεὺς προβάλλει εἰς τὸν ἀοιδὸν Δημόδοκον τὸ ἀντικείμενον, ὃ μέλλει νὰ ψάλλῃ, οὗτος δ' ἀρχεται ἀμέσως τῆς ᾠδῆς κατ' ἐμπνευσιν ᾄδων ἐν Ὀδ. Θ. 487. Πλὴν ὥς ἐκ τούτου οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι αἰείποτε καὶ μόνον αὐτοσχεδίως ἔψαλλον οἱ ἀοιδοί, καθότι οὗτοι ἔτι καὶ ἐκ τῶν ἀφθόνων ἐθνικῶν μύθων καὶ ἱστοριῶν, ἃ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ εἶχον ἀκούσει καὶ μάθει, ἤντλουν καὶ ἔψαλλον, ὅπως ἡ φωνὴ τῆς στιγμῆς ἢ θεὸς τις ἐνέπνεεν αὐτούς. Ἦσαν λοιπὸν ᾠσματὰ τινα, ἃ καθίσταντο τὰ ἀγαπητὰ τῶν ποιητῶν, οἵτινες καὶ ἐξηκολούθουν ἔχοντες αὐτὰ ἀνὰ στόμα, ἐνῶ πάλιν καὶ πολλὰ ἄλλα, τέκνα τῆς στιγμῆς, μετὰ τὴν αὐτῶν γένεσιν ἐξηφανίζοντο. Ἀλλὰ θαψίλειά τις ᾠσμάτων ἦν ἀναγκαία. Οἱ ἀοιδοὶ ἔπρεπε ν' ἀλλάζωσι τὰ ᾠσματα αὐτῶν, τὸ δὲ ἐπαγωγὸν καὶ ἡ ἀξία τοῦ νέου ἐκφράζεται ἐν Ὀδ. Α. 552 διὰ τούτου, ὅτι ὁ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινος ἐκείνου τὸν ἀοιδὸν κατ' ἐξοχὴν τιμᾷ, ὅστις εἰς τοὺς ἀκούοντας πάντοτε νεώτατα ᾄδει ᾠσματα· ἔχει δὲ τὸ χωρίον οὕτω·

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
ἥτις ἀκούοντασι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Οὕτως ἄρα τὸ ᾠσμα παρεμβάλλεται εἰς πᾶσαν τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς πάντα τὰ γεγονότα.

Εἰς τὸν ὁμηρικὸν ἄνθρωπον, λέγει ὁ Nägelsbach (homerische Theologie, § 47) φαίνεται πᾶν μέγα, ἡ στρατεία τῶν Ἀχαιῶν, ἡ ἄλωσις τῆς Τροίας, τὸ πλημμέλημα τῆς Ἑλένης, ἡ πίστις καὶ τὰ δεινὰ τῆς Πηνελόπης, ὑπὸ τῶν θεῶν προξενούμενον διὰ τοῦτο μόνον, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἔχωσιν ὕλην πρὸς ᾠδὴν, οὕτως ὥστε δι' αὐτὸν ἢ ἐν τῇ καθολικῇ ἱστορίᾳ σημασία τῆς πράξεως ἢ τοῦ ἔργου ἐν τῇ ᾠδῇ, εἰς ἣν δίδει τὴν ζωὴν, ἀναφαίνεται. Τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας (Ἰλίου οἶτον) ἔτευξαν οἱ θεοὶ, ὁλεθρον δ' ἐπεκλώσαντο τοῖς ἀνθρώποις, ὅπως

καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὑπάρχει ὕλη πρὸς ᾧδὴν· (ἵνα ᾗσι καὶ ἔσσομένοισιν ἀοιδῇ· Ὀδ. Θ. 580.) Εἰς τὴν Ἑλένην καὶ εἰς τὸν Πάριν ἐπέθηκεν ὁ Ζεὺς κακὸν μόρον, ὅπως καὶ εἰς τὸ μέλλον ὦσι διαβόητοι παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἰλ. Ζ. 558.

Εἶνεκ' ἐμὸιο κυνὸς καὶ Ἀλεξάνδρου ἔνεκ' ἄτης, σῖσιν ἐπὶ Ζεὺς ἔθηκε κακὸν μόρον, ὥς καὶ ὀπίσω ἀνθρώποισι πελώμεθ' ἀοιδίκοι ἔσσομένοισιν.

Διὰ δὲ τῆς ἀρετῆς τῆς Πηνελόπης παρεσκεύασαν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς θνητοὺς χαρίεσσιν ἀοιδίαν. Ὀδ. Ω, 197. Διὰ δὲ τοῦ φόνου, ὃν διέπραξεν ἡ Κλυταιμνήστρα, στυγερὴ ἀοιδὴ ἔσσεται ἐπ' ἀνθρώπους.

Εἶδη τῆς ᾧδης.

Ὡς πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ὁμηρικῶν ᾠσμάτων, ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οἵτινες ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ ἀοιδοὶ ἦσαν οἱ σοφοί, οἱ φιλόσοφοι τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, οἱ διδάσκαλοι τῶν χρηστῶν ἡθῶν, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς σωφροσύνης, φρονοῦσιν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασι τὰ ἐξῆς πέντε εἶδη ᾠσμάτων· ἥτοι, τὸ σωφρονιστικὸν (Ὀδ. Γ'. 267)· τὸ ἐγκωμιαστικὸν (Ἰλ. Ι, 489)· τὸ παιανικὸν (Ἰλ. Α. 473)· τὸ θρηνητικὸν (Ἰλ. Ω, 720)· καὶ τὸ ὑπορχηματικὸν, ὃ ἐστὶν ᾠσμα συυδεδεμένον χορῷ. Εἰς ταύτην τὴν διαίρεσιν ὅμως δὲν δύναται τις νὰ συναινέσῃ, τοῦλάχιστον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ σωφρονιστικόν. Οὐδαμοῦ παρ' Ὀμήρῳ, ἐνθα περὶ ἀοιδῶν καὶ ᾠσμάτων γίνεται λόγος δεικνύεται τι ἐπίτηδες διδακτικόν. Ἐπιτηδειότερον δύνανται νὰ δειχθῶσι τὰ ἐξῆς εἶδη ᾠσμάτων. 1ον, ὁ νόστος τῶν Ἀχαιῶν (Ὀδ. Α. 526). Οὗτός ἐστιν ἱστορικόν τι ᾠσμα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον συμβάντων εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ὁ Φήμιος καὶ ὁ Δημόδοκος ᾄδουσιν, ὁ μὲν, εἰς τοὺς μνηστήρας, ὁ δὲ, εἰς τοὺς Φαίακας, ἐκ τῶν τρωϊκῶν μύθων, ὁ δὲ τελευταῖος καὶ ἐκ τῶν τῆς κωμικῆς ἐρωτικῆς σχέσεως τοῦ Ἀρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης, 2ον, ὁ Παῖάν· οὗ-

τός ἐστιν εὐχαριστήριος εὐχὴ ἐν εἵδει ᾠσματος, ὅπερ οἱ Ἕλληνες ᾄδουσιν, ἐλευθερωθέντες τῆς κακῆς νόσου τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς αὐτοὺς πεμφθείσης. (Ἰλ. Χ. 475). Πρὸς δὲ ᾄδουσι παιᾶνα, ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφόνευσεν τὸν Ἑκτορα (Ἰλ. Κ, 594.) Τὰς λέξεις· «ἡράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν Ἑκτορα δῖον, ᾧ Τρῶες κατὰ ἄστυ θεῶ ὥς εὐχετόωντο» ἐξέλαβον ὅτε Εὐστάθιος καὶ ἕτεροι τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ Ὀμήρου ἐρμηνευτῶν ὡς τὸν ἐπινίκειον ὕμνον, ὅστις θὰ ἐψάλη ὑπὸ τοῦ ἀχαϊκοῦ στρατοῦ εἰς τὸν Ἀχιλλέα. 3ον, ἡ γαμήλιος ᾧδὴ (Ἰλ. Σ, 493), ἣν οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ ἦδον, ἐκαλεῖτο ὑμέναιος. Ὁ ὕμνη ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τὸ φυσικὸν τῆς παρθενίας σημεῖον, εἴτα δὲ ἡ παρθενία αὐτὴ, ἥτις διὰ τοῦ γάμου ἀναγκαίως ἀπόλλυται, εἰς τὸ σκοπὸς αὐτοῦ μέλλει νὰ ἐπιτευχθῇ. Ὁ σκοπὸς δὲ οὗτος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ σπουδαιότητι, οἵτινες ἐνόμιζον ἐν τούτῳ θεῖον τινα θεσμὸν, ἐποίησαν τὸν ὑμένα θεὸν, καὶ προσηγόρευον αὐτὸν ἐν τῷ ὑμεναίῳ. Ἰδε Θεόκρ. ΙΗ'. 58. «Ἵμνην ᾧ Ἵμέναιε. Ἰδε καὶ Κάτουλ. 62.—4ον τὸ θρηνητικὸν ᾠσμα τὸ κατὰ τὴν ἐνταφίαν τῶν νεκρῶν (Ἰλ. Ω, 720). Τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ᾧδης εἶχεν ἐστὶν ὅτε κανονικὸν τινα τύπον, ὅμοιον πρὸς τὸν τῶν χορικῶν ᾠσμάτων. Περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Ἑκτορος κάθηνται οἱ ἀοιδοί, οἵτινες τὸ θρηνητικὸν ᾄδουσιν ᾠσμα, εἴτα ἐκφέρει ἡ Ἀνδρομάχη τοὺς θρηνώδεις λόγους, εἰς ταύτην δὲ ἀνταποκρίνεται ὁ θρήνος τῶν γυναικῶν, καὶ τοιοῦτόν τι συμβαίνει ἐπὶ τοῦ θρήνου τῆς Ἑκάβης, τέλος δὲ ἐκφράζει καὶ ἡ Ἑλένη τὴν θλίψιν αὐτῆς. 5ον ὁ λῖνος, ὃν παῖς τις παίζων τὴν φόρμιγγα κατὰ τὸν τρυγητὸν ᾄδει. (Ἰλ. Σ. 370). Οἱ πλείστοι παράγουσι τὸ ᾠσμα τοῦτο ἐκ τοῦ Λίνου (Welcker, Kleine Schriften zur Griechisch. Literaturgesch. Bonn 1844 τ. Ι σ. 8) τοῦ Θηβαίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τινος Μούσης. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἀρχαιο-

τάτῳ μύθῳ Λίνος εἶναι καὶ ὄνομα χωρικοῦ τινος νεανίου, ὃν ἐφόρευσεν ὁ Ἀπόλλων, διότι ἠθέλησε καὶ ἐτόλμησε ν' ἀγωνισθῇ πρὸς αὐτὸν, διὰ τοῦτο ἐκφαίνεται ἐτέρα τις σημασία τοῦ ᾠσματος καὶ δὴ ἡ ἐξῆς, ἵνα τὰς λέξεις τοῦ Prel-ler (εἰς Pauly's Real Encyklop. d. Klassisch. Alterthumswissensch. τ. IV σ. 4098) ἀναφέρωμεν· «Λίνος ἐστὶ μία τῶν ἀναριθμήτων προσωποποιήσεων ἀρχαιοτάτης τινὸς θρησκείας τῆς φύσεως, αἰτινες παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις τῆς Ἑλλάδος λαοῖς μέχρι Συρίας καὶ Αἰγύπτου εὐρίσκονται, καὶ καθόλου μὲν τὴν αὐτὴν ἐκφρασιν, οὐσιωδῶς δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσι σημασίαν, εἰς ταύτας δ' ἀνήκουσιν ὁ Ὑάκινθος, ὁ Νάρκισσος, ὁ Ἀδωνις, ὁ Ὑλας, ὁ Μανέρης καὶ ἄλλοι. Πάντες οὗτοι ἦσαν ὡραῖοι νεανῖαι, ἡγαπημένοι Θεῶν, ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ τῆς ζωῆς αὐτῶν δι' αἰφνιδίου καὶ σκληροῦ θανάτου ληφθέντες. (Οὕτω π. χ. ὁ Ὑάκινθος ἦν υἱὸς τοῦ τῆς Σπάρτης βασιλέως Ἀμύκλα ἡγαπημένος τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὡσαύτως ἡρώτο αὐτοῦ, πλὴν μὴ εἰσακουόμενος ὁ Ζέφυρος, ὅσπερ διὰ τὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν καταφρόνησιν ταύτην, καθ' ἣν στιγμὴν ἐδίδασκεν ὁ Ἀπόλλων τὸν ἡγαπημένον αὐτοῦ τὸ ῥίπτειν τὸν δίσκον, μεθ' ὁρμῆς ἐφορμήσας, ἤλασεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὑακίνθου τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄνω ῥιφθέντα δίσκον, καὶ οὕτω νεκρὸς ἔπεσεν ὁ Ὑάκινθος. Ὁ δὲ Ἀπόλλων, ὅπως τοῦτον ἀπαθανάτισεν, ἔκαμε τὰ βλαστήσῃ ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὸ ὁμώνυμον λαμπρὸν ἄνθος Ὑάκινθος. Ταῦτα σχεδὸν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὀνομάτων, ὧν ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, μυθολογοῦνται.) Ἡ μνήμη δὲ τῶν προσώπων αὐτῶν, ἐξακολουθεῖ ὁ Prel-ler, ἀποθανόντων, διαμένει ζωηρὰ διὰ τινων θρηνητικῶν παρὰ τῷ λαῷ ᾠσμάτων ἢ δι' ἀναλόγων πρὸς τὰ περὶ αὐτῶν μυθολογούμενα ἐθίμων, καθ' ἃ μάλιστα περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους ἀναζητοῦνται τὰ πρόσωπα ταῦτα, μάτην μὲν, ἀλλ' ὅμως πάντοτε ἐκ νέου. Τὸ κύριον αἰσθημα ἐπὶ πασῶν τούτων τῶν μορφῶν ἐστὶ τὸ τῆς βαθείας θλίψεως διὰ τὰς καταστροφὰς

τῆς φυσικῆς ζωῆς, πῶς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ζωῆς ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Ἐκεῖνα τὰ δημοτικὰ ᾠσματα διηγοῦνται διὰ βραχείας θρηνητικῆς μελωδίας τὴν λυπηρὰν μοῖραν τῶν νεανιῶν ἐκείνων, ἡδοντο δὲ κυρίως ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς ἐκείναις περιστάσεσι καθ' ἃς θρησκευτικῶς ἐτελοῦντο τὰ πάθη ταῦτα, εἴτα δὲ καὶ ἐν ἄλλαις ἐθνικαῖς περιστάσεσι.» Τὰ μάλιστα εἶχε διαδοθῇ μεταξὺ τῶν εἰδῶν τούτων τῆς ᾠδῆς ὁ λίνος, ὅστις ἤδη ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων γενικὴ παρὰ τῷ λαῷ ἐκτήσατο ἀξίαν. Ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία τοῦ ἐν Ἰλ. Σ. 270 «λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ᾄδειν» ἐστὶν, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς ἄνω ἢ τῶν πλείστων ἐρμηνευτῶν. Ὁ Körren ὅμως, ὁ Heyne καὶ ἕτεροι ἐκλαμβάνουσι τὸ λίνον ὡς αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου γένους ὀνόματος, λίνον, ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ χορδῆ, καθότι κατ' ἀρχὰς δὲν κατεσκεύαζον τὰς κιθάρας ἐξ ἐντέρων, ἀλλ' ἐκ λίνου πεποιημένου. Συντάσσουσι δὲ τὰς λέξεις οὕτως «ὑπὸ λίνον καλὸν ᾄδειν» ἥτοι, χαριέντως μετὰ λίνου ἥτοι χορδῆς ἡδεν ὁ παῖς. Προτιμητέα ἡ πρώτη ἐρμηνεία. 6ον. Ἡ ἐπαοιδή· ἥτοι τὸ μαγικὸν ᾠσμα (Ὁδ. Τ. 457). Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀντολύκου καταπαύουσι τὴν ἐκχυσιν τοῦ αἵματος ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ Ὀδυσσεύς, χρώμενοι τῷ εἶδει τούτῳ τῆς ᾠδῆς. Ὑπὸ δὲ τὴν λέξιν ἐπαοιδὴ ἐννοητέον μαγικὸν τινα τύπον τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς· τὸ μνησθὲν δὲ χωρίον τῆς Ὀδυσσεύς δεικνύει τὴν εἰς τὴν μαγικὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς πίστιν. 7ον. Τὸ χωρίον τῆς Ἰλ. Σ. 525, ἐνθα λέγεται, ὅτι «δύο ἄμ' ἔποντο νομῆες τερπόμενοι σύριγξιν», ὑπαινίσσεται τὸ βραδύτερον μᾶλλον ἀναπτυχθὲν ποιμενικὸν ᾠσμα, διότι μετὰ τῆς σύριγκος συνδέεται εὐκόλως καὶ φυσικῶς ἡ ᾠδή. 8ον. Τὸ ὑπόρχημα, ἥτοι ᾠδὴν, ἥς ᾄδομένης, ἐκτελεῖται καὶ χορὸς, ὑπαινίσσονται τὰ χωρία τῆς Ἰλ. Σ. 590, καὶ Ὁδ. Θ. 262, ἐνθα περὶ τὸν ἀοιδὸν νεανίαν καὶ παρθένον ἐν ῥυθμῷ χορεύουσιν.

(Ἐπεται συνέχεια)